

(א) נכרתות לת: (ג) ס"א חד הוא ומר הוא חבו מר ידואל. רש"ל, א עיוויין נג, (ד) תוספתא פ"ב ה"ד ד"ע, (ה) ע"י מוס' סוכה יג. ד"ה מנרי' ומוס' חולין נט. ד"ה עיקר, (ו) כלאים פרק א (נ"ב, ג) (ז) לעיל דף לה: (ח) דף כו: וע"ש בפנימי ו"ע קמ"א, (ט) ז"ל משומת, (י) מראה אש מ"ו, (יא) ו"ע מוס' סוכה לו: ד"ה כפי ע"ד שם מוס' יג. ד"ה אפקותא,

מוסף רש"י

אף ערקבלים. שם מרוד (שורבין כג.).

מוסף תוספות

א. עשב הגדל סביב הדקל. מוס' סוכה יג. ואינו גדל מן הדקל. מוס' ה"א"ש.

רבינו הנגאל

מתנ' ואילו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וכו'. חזרת חסא, ועלשין הרובי, תמכה כך שמה, החרבינא אטרא דייקלא, מרוד מריריאתא. אמר רבי יוחנן מרירי בולן נלמוד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. אמר רב הונא הלבנה כאחרים דאמרי ירק מר ופניו מכסיפין ויש לו שרף וזה מרור. רב אחא בריה דרבא היה מהדר אמרייתא דרבא, אמר ליה רבינא מאי דעתך דמירינן מצה בחזרת וכו'. אמר רב הונא ב"ב. ש"מ דכולי עלמא מצה בחזרת דהיא חסא. אימא מריריתא דכופיא. יש מי שאומר המרה של בהמה. ויש מי שאומר מרה של דג ששמו כופיא, והיא שיבוטא, והוא קיליס האפסין. ורחינן בעינן מרור גידולי קרקע כמצה, דהא הקישור הכתוב על מצות ומרורים. פי' הרדוף הרויפא. ואסיקא מרורים כתיב מינין הרבה. אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות ששינוי. כגון חזרת ועולשין ותמכה וחרחבינא וכיוצא בהן, שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח משום מרור, כולן נורעין בערוגה אחת. דייקנן מינה כי אלו כולן מין אחד הן ואין בהן משום כלאים. ומותיב רבא עליה חזרת וחזרת גלין, ועולשין ועולשי שדה, כרישין כו', ואמרינן בסופה כולן

כל שעה פרק שני פסחים

ל"א.

**עין משפט
נר מצוה**

קבו א ב מ"י פ"ז מהל' מנה הלכה יג סמג עשין מ"א טו"ש"ע א"ח ס"י מעג סעף פ"ה: קבו ג מ"י פ"ג מהל' כלאים הלכה ג סמג לאון רע"ט טו"ש"ע י"ד ס"י ר"ג סעף ט"ד:

לעוי רש"י

ליטוג' א' [לייטוג' א] חסא. קרישפיליא. עולש. מרירי"א. מרוביין (מין צמח). ורדיל"א. קנקנת. אמרפוי"ל. דקורת (צמח). סופר"ן [פורפרי"ן]. טלופח. טלף החמור (מין עשב). אלישע"א. לנעה. לייטוי"ן. נודל מעשבים דמו חלב. פלדש [פלד"ש]. חיווריס. סופר"ן [פורפרי"ן]. טלופח. שלוי"ש. בר.

רבינו הנגאל (המשך)

נורעין בערוגה אחת, ודייקנן דוקא חזרת וחזרת גלין דתרווייהו מין חזרת נינהו, הני הוא דליתגהו כלאים בהדי הדדי, הא חזרת ועולשין אצי"ג דתרווייהו מין מרור אינן כלאים הוו, וכי תימא הכי קתני כל מין חזרת, וכל מין ועולשין, וכל מין כרישין, וכל מין כוסבר, וכל מין חרדל, וכל מין דלעת, אלו כולן בחד נורעין בערוגה, והא רב נורעין דקאמר רבה בר רב הונא דאמר זוגות זוגות שנינו, כלומר חזרת וחזרת גלין הנה זוג, ועולשין ועולשי שדה זוג אחד, כרישין וכרישי שדה זוג אחד, כי האי גונא זוגות זוגות בפני עצמן אינן כלאים, הא כולהו בהדדי נורעין דקאמר רבה בר רב הונא כהילכתן אחד מין כלומר אם בא לורען בערוגה אחת נתן לכל אחד ואחד כדי עבודתו שאל יתא זרע אחד יונק מגבול חברו שכל אחד מין בפני עצמו הוא.

בתנ"י אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו עד שנימוחין: מנושלין. כדכך ביטול: ומלטריפין לכוזים. אס אינן לו מאחד מהן כזית אבל יש לו מזה חלי זית ומזה חלי זית מלטריפין זה ע"ס זה כדי ללאת ידי חובתו: ונדמאי ונמעשר ראשון נו'. אבל בטבל לא ואף על גב דמעשר ירק דרבנן הויא לה מנהו הבאה בעצירה דומיא

מתני' ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרחבינא ובעולשין ובמרור ויוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלה שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנמשלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפרדו: **גמ'** חזרת חסא ועולשין הינרבי תמכא אמר רבה בר בר רב הונא דייקלא ובמרור מרירתא תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בהרחלין בחרחבינן ובחזרין רב יהודה אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת עולשי גינה וחזרת הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי שדה בעולשי גינה וחזרת רבי מאיר אומר

אף עסוס ומורא ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסוס ומורא א"ר אחד הוא ומר זה הוא ירואר תני דבי (ר') שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרחבינן ובחרדופנין ר' יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן א"ר אילעא אומר משום ר"א אף ערקבלים וחזרתו על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי וכשבאתי לפני ר"א בן יעקב הודה לדברי א"ר יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכסיפין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין א"ר יוחנן מדברי בולן גלמוד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא הלכה כאחרים רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר א"ר אמרירתא א"ל מאי דעתך דמרירין טפי והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא"ר אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחס רחמנא עילוין ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א"ל הדרי בי א"ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מרירתא דכופיא דומיא דמצה מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הידרוף דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא הרויפו דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצה מה מצה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נורעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא א"ר חזרת וחזרת גלין ועולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות זוגות מאי נורעין דאמר רב נורעין כהילכתן תנינא ערוגה

הכסף בכל אשר תאוו נפשך וגו': ואימא מרור חד. מינא הוא מהנך ירקות ולא כל הני אלא מר שצכולן: כרישין. כרישי שן של גינה: כרישי שדה. שלוי"ש"ש: והרמוצה. מין דלעת הוא וצמסת נדרים (דף נ"א). מפ' קרא קרקחאי: אינן כלאים זה צוה. אע"ג שיש שם לוי לאחד אינו כלאים בחזירו: חזרת בחזרת גלין. וכן עולשין בעולשי השדה (זוגות זוגות כמו שהן שנויים): וכי סימא כולהו כרישי שדה קתני. דככל הני קאמר דאינן כלאים בחזירו: חזרת עולשין וכרישין: זוגות זוגות. חזרת וחזרת גלין או עולשין ועולשי שדה וכן כולן שנינו דאין כלאים זה צוה אבל חזרת בעולשין לא: מאי. כולן נורעין בערוגה אחת דאמר רב לעיל מרעין להלכתן קא אמר כדי שלא יינקו זה מזה כגון חמשה זרעונין בערוגה של ששה על ששה טפחים כדמתן צמסת שבת (דף ס"ד):

אבל